

MONOLOGUL INTERIOR ÎN ARTA CINEMATOGRAFICĂ CA MODALITATE DE A REDA GÂNDIREA ȘI SIMȚIREA EROULUI

INTERIOR MONOLOGUE IN CINEMATOGRAPHIC ART AS A WAY TO CONVEY THE CHARACTER'S THOUGHTS AND FEELINGS

VERA MEREUȚĂ¹,

profesor universitar,

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

<https://orcid.org/0009-0009-4238-8406>

CZU 791:82-27

DOI <https://doi.org/10.55383/amtap.2022.2.17>

Arta cinematografică utilizează diverse și multiple procedee expresive, inclusiv cele preluate de la literatură și teatru, unul dintre acestea fiind monologul interior. În film, de regulă, monologul interior este scurt, concis, ca o străfulgerare a minții ce redă reflecția asupra celor ce se întâmplă, poate reda un gând privind anumite consecințe posibile sau niște evocări... Căci scopul unui film nu este de a prezenta doar lumea acțiunilor și pasiunilor personajelor, ci și viața lor spirituală.

Cuvinte-cheie: cinematografie, film de ficțiune, regizor, personaj, monolog, viața interioară

Cinematographic art uses various and multiple expressive methods, including those borrowed from literature and theater, one of which is the inner monologue. In a film, the inner monologue is usually short, succinct, like a flash of the mind reflecting on what is happening, or a thought about certain possible consequences, or some evocations... Since, the purpose of a film is not just to present the characters' world of actions and passions, but also their spiritual life.

Keywords: cinematography, fiction film, director, character, monologue, inner life.

Introducere

Mijloacele de exprimare, de influență asupra publicului de care uzitează arta cinematografică sunt, în primul rând, imaginea și acțiunea. Cuvântul se integrează mai târziu, odată cu apariția mijloacelor tehnice de imprimare și reproducere a sunetului. Astfel, acum publicul are posibilitatea să urmărească nu doar ce fac personajele, ci și ce spun. Și nu numai atât, ci și ce gândește eroul în diferite situații, ce îl frământă, ce intenții îi ghidează faptele, acțiunea. Gândirea, adică cugetarea, se produce în interiorul

---

¹ E-mail: vera.mereuta@amtap.md

omului, în creierul său, în minte, fiind dictată de starea provocată de diverse evenimente, întâmplări, de variate situații în care se pomenește. Și toate aceste reflecții, cugetări sunt formulate în minte prin cuvinte nerostite. Publicul își poate da seama de frământările interioare ale personajului urmărind acțiunea ce se desfășoară și expresia feței, privirea, gesturile sale ca reacție de răspuns, de atitudine, de apreciere a evenimentului.

În literatură, pentru a reda frământările interioare din viața eroilor, autorul folosește cuvântul scris. În arta dramatică, în special, în dramaturgia clasică, se apelează la monolog, în același scop. Monologurile sunt folosite de dramaturgi pentru a-l introduce pe spectator în sufletul și în cugetul personajelor, arătându-i ce gândesc și ce simt acestea în anumite momente critice privind unele probleme importante. Personajele sunt puse în mișcare de pasiunile, de năzuințele, de visele și sentimentele lor.

Tipuri de monolog în arta dramatică

În arta dramatică există trei tipuri de monolog: monologul *adresat*, monologul *interior* și monologul *la rampă*.

Monologul *adresat* are loc atunci când un personaj se adresează altuia sau mai multor personaje. De exemplu: monologul *Katharinei* din piesa *Îmblânzirea scorpiei* de Shakespeare, actul V, scena 2 – *Hai, descrețește-ți fruntea încrunțată*; monologul lui *Arnolf* din *Școala nevestelor* de Molière, actul III, scena 2 – *Agnes, mai lasă lucrul și ia aminte bine!* ș.a.

Monologul *interior* sau monologul *cu sine însuși* se desfășoară atunci când eroul își concentrează gândirea asupra unor probleme existențiale, de importanță majoră pentru el, supunând introspecției propriile sentimente. De exemplu: monologul lui *Hamlet* din piesa omonimă de Shakespeare, actul III, scena 1 – *A fi sau a nu fi*; monologul *regelui Claudius* din aceeași piesă, act. III, scena 3 – *Păcatu-mi putred pân-la cer duhnește*; monologul lui *Cid (Sid)* din piesa *Cidul* de Pierre Corneille, actul I, scena 9 – *Cu inima străpunsă adânc...*

Monologul *la rampă* decurge atunci când personajul se adresează direct publicului spectator, împărtășindu-și păsurile, fiind practicat, îndeosebi, în vodeviluri și comedii. În acest sens, sunt elocvente *Cânticele comice* de Vasile Alecsandri, interpretate de Matei Millo la Teatrul din Iași. Acestea sunt lucrări dramatice de proporții reduse, fiind interpretate de un singur actor, prin care autorul demască vicciile social-politice ale timpului, dezvăluie aspectele grotești ale înjosirii, înșelării, supraaprecierii etc.; *Paraponisitul*, *Kera Nastasia sau mania pensiilor*, *Clevetici*, *ultrademagogul*, *Gură-cască*, *om politic* etc.

Monolog interior în film

Arta cinematografică se folosește de diverse și multiple procedee expresive, inclusiv cele preluate din literatură și teatru, unul dintre acestea fiind *monologul interior*.

Dacă în filmul mut, la începuturile artei cinematografice, reflecția, gândirea personajelor erau redată prin subtitrare pentru a înlesni înțelegerea subiectului și motivarea acțiunilor acestora, astăzi răsună după cadru vocea actorului, care prin inflexiuni vocale exprimă gândirea și trăirea personajului interpretat. În film, monologul, în special, *monologul interior*, nu poate fi de lungă durată ca într-un spectacol, de exemplu, când publicul urmărește, captivat și plin de emoții, jocul inspirat al actorilor.

Monologul interior în film este, de regulă, scurt, concis, ca o străfulgerare a minții ce redă reflecția asupra celor ce se întâmplă, poate fi un gând privind anumite consecințe posibile sau unele evocări... Acest tip de monolog poate fi exprimat printr-o singură replică sau, cu anumite pauze, printr-un șir de cuvinte, de idei sonorizate, în funcție de problemele de care este frământat personajul în acel moment.

În general, mersul gândirii, cugetările eroului, atitudinea lui față de evenimente sunt redată în film atât prin acțiunile cât și prin replicile sale. Precum se întâmplă și în viața reală, uneori omul e pus în situația să facă ceea ce nu ar dori să facă, să spună altceva decât ceea ce gândește. În viața reală acțiunile și vorbirea oamenilor sunt întotdeauna însoțite de un continuu proces de cugetare. *Monologul interior* constă anume în revelarea acestui proces.

„Rolul monologului interior în reflectarea universului spiritual al eroilor poate fi comparat cu prim-planul încadrat în succesiunea imaginilor din film. Monologul interior este ca un prim-plan al sufletului... El este oportun și necesar în acele episoade care redau momente relevante din viața spirituală a eroilor. Ori conținutul monologului interior trebuie să fie semnificativ și plin de dramatism, ori nu are rost să apelezi la el” [1 p. 25].

După cum s-a spus mai sus, în literatura artistică sentimentele și raționamentele personajelor sunt redade prin cuvântul scris; pe scena teatrală, însă, unde vedem oameni vii (actori-personaje) care acționează și comunică verbal, procesul interior al simțirii și gândirii este exprimat fie printr-un monolog, fie printr-un *apartéu*, adresate spectatorilor sau unui alt personaj. Însă, dramaturgia contemporană recurge tot mai rar la monolog și la *apartéu*, astfel văduvind actorii dramatice de posibilitatea de a prezenta un joc viu, captivant, emoționant.

Cinematografia, ca artă ce reflectă realitatea, a trebuit să caute, să descopere procedee specifice, mai firești și mai veridice de redare pe ecran a autenticității vieții reale, a trăirii și cugetării eroilor. Precum am mai menționat, la începuturile sale filmul a fost mut, nu fusese încă descoperită tehnica de înregistrare a sunetului, a vocii umane. Ideea și conținutul filmului mut erau percepute doar vizual. Totul decurgea din acțiunile fizice ale personajelor, din mimica și gesturile lor. „Felul în care figurile noastre exprimă emoțiile este același în toată lumea – un zâmbet înseamnă același lucru și în deșertul Sahara, și în jungla Amazonului. Psihologii consideră că există șase emoții fundamentale, fiecare cu o expresie facială caracteristică. Aceste expresii faciale sunt programate în creierul nostru prin gene. Airdoma culorilor primare și emoțiile se amestecă între ele” [2 p.79]. Cele șase emoții fundamentale sunt: frica, supărarea, bucuria, surpriza, tristețea, dezgustul. Prin mimică și gesturi erau exprimate, totodată, și relațiile dintre personaje, și modul de apreciere a conflictelor, și atitudinea lor față de aceste conflicte. Mersul gândirii personajelor era exprimat prin scurte propoziții înscrise sub imagine, precum sunt astăzi subtitrate filmele străine, de altă limbă.

Treptat, însă, se renunță la această metodă, căci textul înscris sub imagine nu transmitea întocmai replicile din film, ci doar reflecțiile personajelor, iar privitorii, străduindu-se să citească textul scris, pierdeau din succesiunea imaginilor și dinamica acțiunii.

Firește că pentru creatorii de filme artistice era foarte dificil să transmită de pe ecran viața interioară a personajelor, relația dintre ele, să redea caracterele umane în toată diversitatea și deplinătatea lor așa precum se poate realiza în teatru – prin comunicare directă, prin acțiune verbală, prin vorbire definitorie. Odată cu implementarea în arta cinematografică a sunetului, s-a ivit posibilitatea de a reda de pe ecran multitudinea de caractere umane, diversificându-le sau tipizându-le și prin caracterizare verbală. Prin modulațiile vocii putea fi redată plasticitatea gândirii. Creatorii filmelor de ficțiune au constatat că *monologul interior* poate dezvălui plener viața interioară a personajului, acuitatea gândirii, profunzimea simțirii – starea sufletească și ideea dominantă ce-l frământă și care se transmite către spectator, impresionându-l. Toate trăirile sufletești, cele mai profunde, toate ideile, gândurile ascunse ale personajului pot fi exprimate prin vibrațiile vocii umane ale actorului-interpret.

Forme de monolog interior în film

Și în filme *monologul interior* poate avea variate forme. Tendința regizorilor de film de a dezvălui cât mai plener viața interioară a eroilor, reflecțiile și frământările lor sufletești își află expresia în cele mai diverse forme de utilizare a vocii de după cadru. Uneori *monologul interior* poate să coincidă cu vocea crainicului (a naratorului). Căci vocea de după cadru a crainicului-narator conține adesea elemente de *monolog interior*, luând forma de narațiune a eroului adresată partenerilor sau publicului spectator, ori conține niște amintiri – reflecții ale personajelor, ori sună ca un comentariu al autorului asupra acțiunii. Ba, uneori, capătă forma de cugetare – o cugetare adâncă despre viață și moarte, despre bine și rău, despre om și omenie, despre bucurie și tristețe, despre fericire și drama vieții etc. Căci

scopul unui film este de a prezenta nu doar lumea acțiunilor și pasiunilor personajelor, ci și mersul cugetării, meditării umane. Cu părere de rău, actualmente, nu se prea practică *monologul interior*, ci se mizează mai mult pe acțiune, în special, pe acțiunea fizică.

Mi s-a întâmplat pe parcursul vieții, în calitatea mea de actriță, să dublez diverse roluri la Studiourile *Moldova-Film* și *Telefilm-Chișinău*. În asemenea cazuri, actorul-dublor trebuie să retrăiască afectiv și vocal viața personajului din film, concomitent cu actorul-interpret, pentru ca toate replicile sale prin inflexiunile vocii să sune firesc și veridic în limba română.

În calitate de crainic, am sonorizat mai multe *Jurnale de cinema*, care, pe vremuri, rula, de obicei, înainte de începutul filmelor artistice și reflectau momente documentare din viața societății. În *Jurnale* textul avea, mai curând, un caracter de relatare a faptelor reale, de constatare a lucrurilor. Uneori, și într-un caz, și-n altul se utilizau ca mijloace plastice și unele replici *apartéu*, și scurte monologuri interioare, ceea ce imprima mai multă veridicitate imaginilor, un conținut mai bogat, sporind expresivitatea și înlesnind recepția prin impresia produsă atât vizual cât și auditiv.

Recomandări practice

În intenția de a familiariza studenții de la specialitatea *Regie film și TV* cu tema respectivă – *Monologul interior* în cadrul disciplinei *Arta vorbirii*, am apelat la romanul lui Aureliu Busuioc, *Singur în fața dragostei* (Ediția a VII-a, Editura Cartier, Chișinău, 2012). Romanul este conceput ca o confesiune a personajului principal Radu Negrescu privind propria-i viață, atât social-profesională cât și intimă, personală. Paralel, sunt integrate și pagini din jurnalul intim al eroinei Viorica Vrabie, care conțin, de asemenea, reflecții de ordin social-profesional și sentimental, liric. Multe momente din roman pot fi abordate ca monologuri interioare, gânduri, reflecții, adresate sieși, propriului eu.

Studentul, aflându-se în deplină solitudine, efectuând anumite acțiuni fizice simple, cu un scop concret, bine motivat (îmi pregătesc dejunul, îmi aleg cravata, îmi calc/spăl hainele, deretic prin cameră, mă pregătesc să merg la ore etc., cu alte cuvinte – Eu în situația dată – temă ce se studiază la disciplina Măiestria actorului), asimilând în mod creativ textul, în timpul acțiunilor fizice, se simte copleșit de gânduri, redade prin propria-i voce imprimată din timp, care acum răsună după cadru. Toate acțiunile și comportamentul lui sunt controlate de gândire.

Recomand câteva idei din romanul menționat care pot fi tratate ca *monolog cu sine însuși*.

Radu Negrescu:

1. Cap. IV, p. 51: *Nu știu cum se scoală restul lumii.....și asta e principalul!*
2. Cap. XII, p. 118: *Când stau câteodată și mă gândesc .....a scopului pe care ți l-ai pus.*
3. Cap. XII, p. 122: *Dacă n-ar fi viața doar un lanț ..... vreau să-l am mereu alături.*

Viorica Vrabie:

1. Cap. XI, p. 117: *Odată, acolo (în Siberia) aveam vreo cinci ani ..... Oamenii care nu iubesc nu sunt ca el!*

2. Cap. XII, p. 124: *Mă simt undeva între vis și viață..... să-i contrazic teoria!*

3. Cap. XIV, p. 139: *Singură cu mine însă-mi..... Sunt tare! Nu mă las!*

Manifestând interes și curiozitate profesională, studenții pot face o alegere independentă. Apelând la intuiție și inteligență, punându-și în mișcare imaginația artistică, viitorii regizori de film și TV, prin asimilarea creativă a textului, pot înțelege și însuși mai lesne temele de studiu: *Eu în situația propusă* (măiestria actorului) și *Monologul interior* (arta vorbirii), dând textului interpretare artistică și sens propriu unor reflecții și sentimente ale personajelor.

Concluzii

Așadar, de ce este salutat și apreciat *monologul interior* în film? Fiindcă o creație cinematografică veritabilă, fie ecranizarea unei opere literare, fie un scenariu independent, nu este o simplă narațiune despre anumite fapte și acțiuni, ci faptele și acțiunile înseși, și contează nu atât relatarea raționamente-

lor, reflecțiilor personajului, cât propriile lui raționamente și sentimente – viața sa interioară ca parte constitutivă a acțiunii.

Prin *monologul interior* pot fi exprimate atât probleme de ordin personal cât și cele de ordin ne-personal, general uman, reflectând asupra cerințelor spirituale ale omului în tendința lui de autocunoaștere. În viața reală acțiunile și vorbirea oamenilor sunt întotdeauna însoțite de un continuu proces de cugetare. *Monologul interior* constă anume în relevarea acestui proces și este necesar și oportun în episoadele ce redau momente relevante din viața spirituală a eroului. Ca și prim-planul, *monologul cu sine însuși* trebuie folosit adecvat pentru a imprima filmului de ficțiune cât mai multă veridicitate.

Referințe bibliografice

1. ЗОТОВ, Н.Н. *Внутренний монолог в художественном фильме*. Москва, ВГИК, 1963, с. 25.
2. WINSTON, R. *Misterele corpului uman*. București: Litera, 2016, p. 79. ISBN 978-606-33-2309-6.